

Teater, drama og fællesskab

En evaluering af Opgang2's samarbejde med 8 kommuner om teaterforløb i en skolekontekst

Afsluttende evaluering af Andre Horisonter#2 - 2021-2024

For Opgang2 | August 2024

Teaterforløb som greb til trivsel og fællesskab	4
Projektet kort fortalt	5
Hovedkonklusioner	6
Teaterforløb i skolen - hvad kan det skabe, og hvordan kan det udbredes?	
Del 1: Om Andre Horisonter (AH)	8
Del 2: Projektets udbredelse og forankring	13
Del 3: Værdiskabelse for projektet målgrupper	19
Del 4: Tre eksempler på udbredelse af AH-konceptet	28
- Sådan har tre kommuner arbejdet med AH-konceptet	
1. Et tæt samarbejde mellem skole- og kulturkonsulent	
2. Samarbejde med det lokale folkebibliotek og ungekulturhus	
3. Forløb målrettet klasse med særlige trivselsudfordringer	
Del 5: Organisatoriske virkemidler	40
Samarbejde mellem skole- og kulturområdet	43
Inddragelse af andre lokale kulturaktører	44
Fælles udviklingsrum og fysiske møder	45
Deltagelse som strategi for udbredelse	46
Inddragelse af elevperspektiver	47
3 opsamlende anbefalinger	48
Del 6: Opmærksomhedspunkter	50
Bilag	53

*Det giver nogle andre elever nogle nye muligheder for
at kunne noget.*

- Lærer

*Det bidrager til den der fælles historie, som får mindre
og mindre plads, når man går i 9. klasse.*

- Lærer

TEATERFORLØB SOM GREB TIL TRIVSEL OG FÆLLESSKAB

I denne rapport kan du læse om Opgang2's projekt Andre Horisonter#2 (2021-2024).

Projektet har sat fokus på opkvalificering af formidlingen af kunsten ind i skolen samt hvordan kulturinstitutioner og kommuner sammen kan styrke og udbrede dette arbejde.

Andre Horisonter (AH) er et teater- og dramakoncept målrettet unge i udskolingen og i ungdomsskole skoletilbud. AH-konceptet rummer et teaterforløb bestående af dramaworkshops faciliteret af en dramapædagog og en professionel Opgang2 ungdomsforestilling.

I Andre Horisonter#2 er AH-konceptet udbredt i samarbejde med 8 partnerkommuner, der har ønsket at udvikle deres arbejde med kultur- og teateroplevelser i relation til undervisning, trivsel og fællesskab.

I projektperioden har 4.117 elever og 190 lærere fordelt på 47 skoler deltaget i AH-forløb.

AH-konceptet sætter fokus på værdier som fællesskab, nærvær og forestillingskraft. Konceptet spiller positivt ind i arbejdet med at etablere et godt klassefællesskab og fremstår som et godt og brugbart redskab til skolernes arbejde med at styrke fællesskab og trivsel blandt elever i de ældste klasser. Se mere om resultater for projektets målgrupper på s. 19-27.

I denne afsluttende evalueringsrapport formidles viden om og resultater af projektet. I rapporten er der et særligt fokus på opsamling af erfaringer og læring samt gode råd til kulturinstitutioner og kommuner, der ønsker at udvikle arbejdet med kultur ind i en skolekontekst.

Evaluering og datagrundlag

Evalueringen af AH#2 har haft fokus på både at opsamle resultater for projektets målgrupper, at styrke de lokale fortællinger om AH-konceptet samt at opsamle erfaringer og viden fra Opgang2 og partnerkommunernes arbejde med at udbrede konceptet i en skolekontekst. Evalueringen er gennemført som en virkningsevaluering og bygger på:

- 34 individuelle eller gruppeinterview med elever, lærere, skoleledere og repræsentanter fra forvaltningsniveau. I alt er 47 personer blevet interviewet.
- Deltagelse, observation og on-spot-interview ved AH-forløb, introduktionsworkshops og følgegruppemøder, samt opsamling på lærerevalueringer.
- Dialog om data og analyse ved mundtlige præsentationer i kommuner og ved tre analyseworkshops undervejs. Se mere på s. 57

BRUG AF BILLEDER I RAPPORTEN

Rapporten indeholder ikke så mange billeder. Det skyldes, at Opgang2 har et meget begrænset billedmateriale fra forløbene med eleverne. Det hænger sammen med et bevidst fokus på at skabe et privat rum uden telefoner og kameraer og dermed give eleverne de bedste muligheder for at gå ind i forløbet.

PROJEKTET KORT FORTALT

Opgang2 ønsker i samarbejde med 8 provinskommuner at styrke lokale, sociokulturelle indsatser på ungeområdet. Dette sker gennem udbredelse og forankring af teater- og dramakonceptet Andre Horisonter (AH-konceptet).

AH-konceptet rummer en professionel Opgang2 ungdomsforestilling og dramaworkshops. Se mere om forløbet på s. 8-11.

Projektet har tre målgrupper; den primære målgruppe er eleverne, mens de fagprofessionelle (lærere og skoleledere) og kommunen på forvaltningsniveau udgør projektets sekundærmålgrupper.

Projektets formål

- At øge livsmod og livsappetit hos unge, som har ringe adgang til ungekulturaktiviteter lokalt - med fokus på dem, som er i risikogruppe for skoleuddrop.
- At kompetenceudvikle lokale fagprofessionelle omkring brug af kunstoplevelser for unge i et trivsels-, lærings- og dannelsesperspektiv.
- At opbygge viden i kommunerne, som skaber nye kvalitetsaktiviteter på det sociokulturelle område - både lokalt, regionalt og nationalt.

Projektet er finansieret af Lauritzen Fonden, Den Obelske Familiefond og Aage og Johanne Louis-Hansens Fond.

HOVEDKONKLUSIONER

TEATERFORLØB I SKOLEN - HVAD KAN DET SKABE, OG HVORDAN KAN DET UDBREDES?

I projektperioden har 4.117 elever deltaget i forløb fordelt på 47 skoler. Samlet set styrker AH-konceptet elevernes møde med teateret, skaber muligheder for at arbejde med det samlede klassefællesskab og for at lærerne får nye perspektiver på både elever og deres egne metoder i undervisningen.

Det er en styrke ved AH-konceptet, at det fremstår som et fast og velbeskrevet koncept. Dette skaber en tydelighed om indholdet og tilgangen samt hvad der forventes af lærere og skoler for at sikre succesfulde forløb.

Teateroplevelser kan skabe associationer, sætte gang i følelser og give nye perspektiver. Mødet med teateret som kunstform er dog ikke altid positivt, og for mange unge kan det tilmed blive en negativ oplevelse*. Her fremstår AH-konceptet som vigtigt og som noget, der kan styrke unges møde med teateret. Forløbet er med til at lede de unge ind i oplevelsen og dermed muligheden for nye perspektiver og måder at se verden og hinanden på. Mødet med kunsten er en individuel oplevelse, men erfaringer fra projektet er, at mødet kan blive bedre, hvis det sker sammen med andre i fællesskab og i et faciliteret rum.

AH-konceptet sætter noget før og efter teateroplevelsen, og det giver eleveme en bedre forudsætning for at møde oplevelsen, og det forstærker lærernes muligheder for at bruge den kunstneriske oplevelse til f.eks. at styrke association, forestillingskraft, nærvær og fællesskab. Konceptet bliver dermed et konkret eksempel på, hvordan mødet med og udøvelse af kunst og kultur kan bidrage til skolens opgave.

Erfaringerne fra projektet viser, at **teater og greb fra teateret har noget særligt at give til nutidens unge.**

Det giver anledning til, at de unge får set hinanden i øjnene (f.eks. gennem lege og små visninger). Samtidig oplever, ser og mærker de unge, hvordan en teaterforestilling skabes i en proces, hvor man prøver sig frem, finder på og tilpasser undervejs. Dertil oplever de unge, at forskellige versioner og tolkninger er helt normalt. Samtidig holdes de fast i oplevelser og nærvær i nuet. Dette sker fx under en øvelse i workshopen eller i teaterforestillingens magi.

Samlet set anses resultaterne fra AH-konceptet som stærke og særligt i lyset af, at der er tale om en yderst afgrænset indsats (typisk én dags varighed).

* Anne Mette W. Nielsen, forsker ved Center for Ungdomsforskning og tilknyttet Andre Horisonter som analytisk sparringspartner.

For elevgrupperne ses følgende resultater:

- Teateroplevelsen forstørres og gøres mere tilgængelig.
- Eleverne får styrket forestillingskraft og nye fagligheder kommer i fokus.
- Elever i udsat position oplever særligt udbytte ved at få nye positioner og roller.
- Klassefællesskabet styrkes gennem nærvær og fælles opgaver.

Se s. 19-27 for mere viden om værdiskabelsen.

En vigtig erfaring fra projektet er, at kunsten skal være noget i sig selv, og at den ikke altid skal 'kunne bruges til noget'. Samtidig er det vigtigt at tydeliggøre, hvordan kunsten og mødet med kunsten også kan være en katalysator og et redskab til f.eks. at arbejde med at skabe stærkere fællesskaber eller give nye perspektiver.

For de 8 partnerkommuner i projektet har samarbejdet om indsatsen i særlig grad givet konkrete eksempler på værdiskabelse ved unges møde med kunst og kultur.

AH fremstår samlet set som et velbeskrevet koncept, der giver mulighed for samarbejde mellem skole- og kulturområdet. Det er et samarbejde, der kan være udfordrende, da det f.eks. går på tværs af forvaltninger, tidsrammer for planlægning, budgetter mv. Opgang2's samarbejde med partnerkommunerne har givet erfaringer og viden til at styrke dette tværgående samarbejde.

Evalueringen præsenterer fem organisatoriske virkemidler i arbejdet med at udbrede AH-konceptet. Virkemidlerne er målrettet kulturinstitutioner og kommuner og rummer viden og anbefalinger til arbejdet med at udbrede kulturkoncepter i en skolekontekst.

De fem organisatoriske virkemidler:

1. Samarbejde mellem skole- og kulturområdet.
2. Inddragelse af andre kulturaktører.
3. Fælles udviklingsrum og fysiske møder.
4. Deltagelse som strategi for udbredelse.
5. Inddragelse af elevperspektiver.

I rapporten beskrives tre cases, der viser konkrete eksempler på partnerkommunernes arbejde med udbredelse af AH-konceptet. I rapporten præsenteres desuden en opdateret beskrivelse af **principperne bag AH-konceptet** og endelig præsenteres opmærksomhedspunkter til Opgang2's videre arbejde med udvikling af AH-konceptet.

**DEL 1:
KONCEPTET ANDRE HORIZONTER**

ANDRE HORISONTER: ET TEATER- OG DRAMAKONCEPT TIL SKOLEELEVER

AH-konceptet er målrettet elever i udskolingen og 10. klasse. AH-konceptet er et teaterforløb bestående af en professionel Opgang2 ungdomsforestilling og dramaworkshops faciliteret af en dramapædagog.

AH-konceptet bygger på en række principper, som udgør grundlaget for effektfulde forløb. Se s. 10.

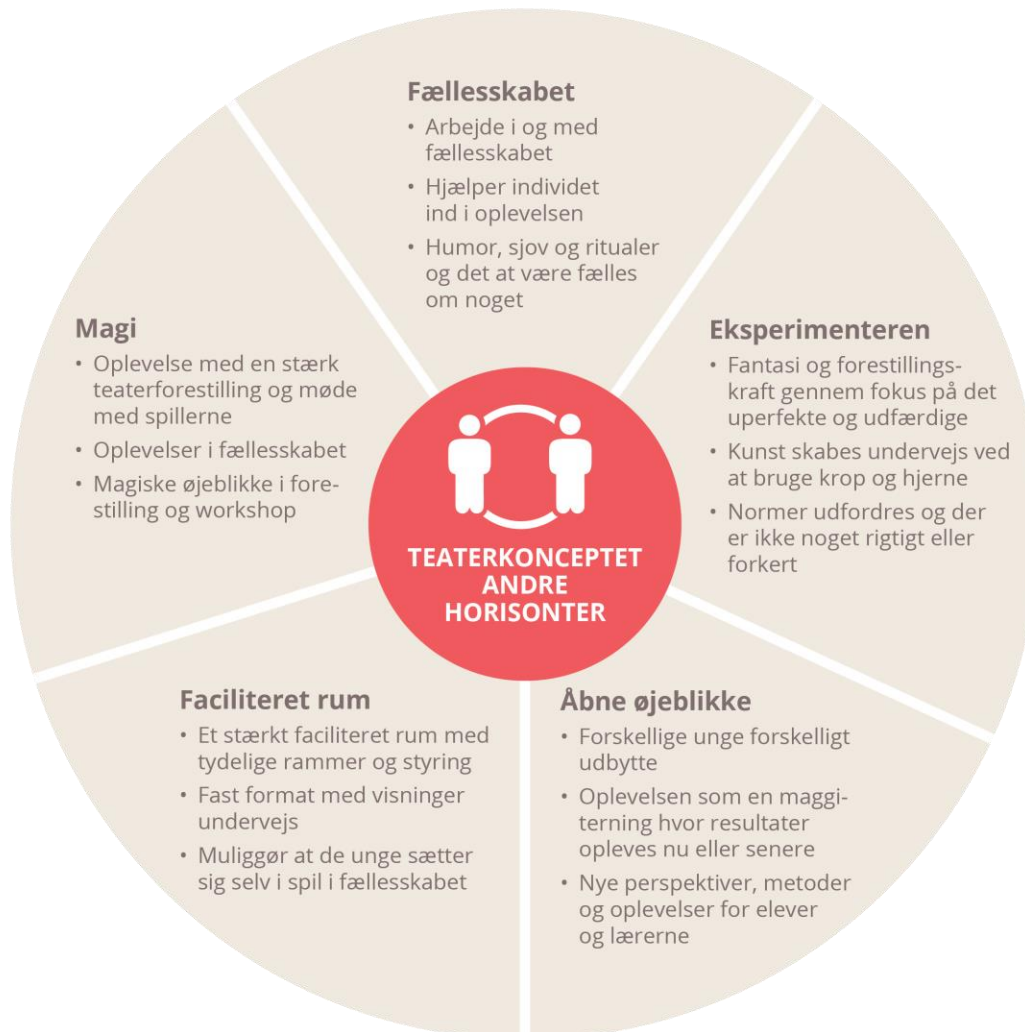
Se eksempler på indhold i for- og efterworkshoppen på s. 11.

Model over forløbet

PRINCIPPERNE BAG AH-KONCEPTET

Principperne er bærende for arbejdet med succesfulde forløb. De er pejlemærker i konceptet for både Opgang2 for og skolerne, der bruger konceptet. Principperne beskriver, hvad der skal være til stede for at skabe værdi med konceptet og dermed sikre udbytte af oplevelsen.

EKSEMPLER PÅ INDHOLD I FOR- OG EFTERWORKSHOPPEN

FOR-WORKSHOPPEN

- **Lege**, der ryster sammen, skaber stemning og samhørighed. Øvelserne er ude "på gulvet", hvor eleverne bevæger sig og skal mærke hinanden og interagere for at få øvelserne til at lykkes.
- **Replikøvelser** med replikker fra forestillingen - alle siger replikkerne på forskellige måder og oplever, at man kan tage følelser og roller på sig.
- **Snak om teater-plakaten**, herunder om forventninger til og forestillinger om teaterforestillingen.
- Elever forbereder **små teateropvisninger i grupper**, hvor de bruger replikker fra forestillingen og samtidig skal bygge videre og lave meddigtning. Efterfølgende laver eleverne de små opvisninger for hinanden og oplever dermed både at stå på en scene og agere publikum.

FORESTILLINGEN OG ARTISK-TALK

- Eleverne ser teaterforestillingen og indbydes efterfølgende til en snak med skuespillerne. De unge får mulighed for at stille spørgsmål til både forestillingen, arbejdet med roller og arbejdet som skuespiller.

EFTER-WORKSHOP

- **Fælles refleksion** og snak om forestillingen.
- Eleverne forbereder gruppevis **opvisninger**, som de skal vise hinanden. De gentager tidligere øvelser fra dagen (øvelser af meddigtende karakter) og bygger ovenpå med ny viden og erfaring fra både for-workshoppen og forestillingen.
- **Postkortøvelse** - her skriver eleverne, hvad de har fået ud af forløbet. Drama-pædagogen læser alle postkort højt og sender gruppen afsted med en opsamling på de positive oplevelser og de nye erfaringer, de unge tager med videre.

**DEL 2:
PROJEKTETS UDBREDELSE OG
FORANKRING**

PROJEKTETS UDBREDELSE OG FORANKRING

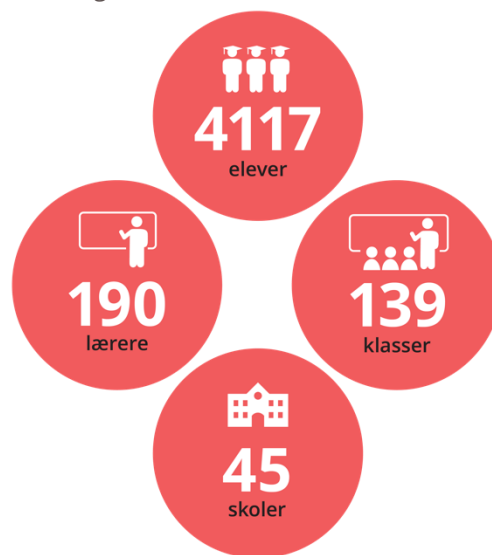
I projektperioden 2021-2024:

- 4.117 elever fra 11 kommuner har deltaget i forløb, og omkring 190 lærere har været del af projektet*. Lærerne har deltaget i forløb med deres klasse og en andel også i introduktionsworkshop med Opgang2.
- 47 skoler har haft AH-forløb, herunder 40 folkeskoler og 7 ungdomsskoler/10.klassecentre. Ungdomsskolerne har ofte deltaget med flere klasser hvert år. Det betyder, at 35% af de elever, der har deltaget, har været fra ungdomsskoler/10.klascestilbud. Disse skoler rummer i særlig grad rummer elever, som befinder sig i en udsat position. I de klasser, der har deltaget fra udkolingen (7.-9. klasse), beskriver lærerne ifølge projektleder generelt, at op imod 1/3 af eleverne befinder sig i en udsat position**.

På tværs af de deltagende skoler ses generelt stor tilfredshed med AH-forløbet, idet forløbet spiller positivt ind i arbejdet med at etablere et godt klassefællesskab og derfor fremstår som et godt og brugbart redskab til skolernes arbejde med at styrke fællesskab og trivsel. Lærerne fremhæver især, at de ser deres elever og gruppen på nye måder, og at de (gen)opdager metoder og greb fra drama. Enkelte

lærere giver udtryk for, at de oplever en begrænset værdiskabelse ved forløbet. Her ses en sammenhæng med, at disse lærere *ikke* har deltaget i hele workshopdagen. Dette tydeliggør, at lærerdeltagelsen er afgørende for, at lærerne ser resultaterne og kan bygge videre på dem. Se mere under værdiskabelse for fagprofessionelle på s. 23.

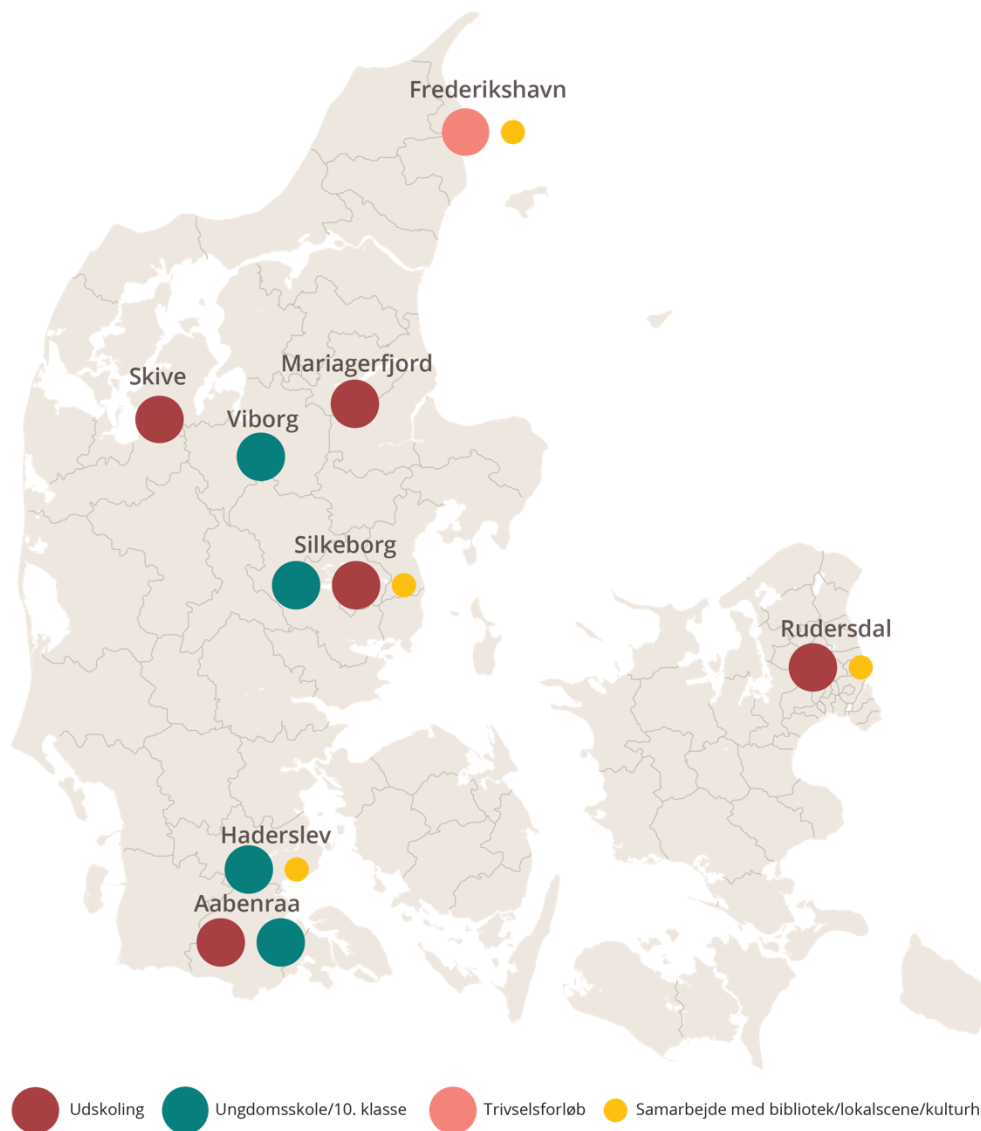
Materiale fra forestillingerne i perioden 2021-2024 (kataloger og scener) er hentet 3041 gange. Materialet er frit tilgængeligt for alle. Det tegner et billede af, at materialet spiller ind som redskab i lærernes undervisning.

* Det omfatter 8 aktive partnerkommuner og 3 kommuner, der var med i projektets første år. 246 lærere har deltaget i AH-forløb med deres klasser (projektets egne registreringer). En andel af disse lærere er gengangere og derfor er det unikke antal lærere vurderet til 190.

** Elever, der er udfordret fagligt af diagnoser eller lign.

DE 8 PARTNERKOMMUNER - FORLØB & SAMARBEJDER

Forankring og videreførelse i partnerkommunerne

11 kommuner har deltaget, og 8 kommuner har været partnere gennem hele projektperioden. Ved projektets afslutning fortsætter 5 kommuner med AH-forløb, fordi de enten har fået eller er ved at søge Huskunstnerordningen mhp. at videreføre forløb. De øvrige partnerkommuner/ kulturkonsulenter ønsker fortsat AH-forløb i deres skoler, men oplever udfordringer ift. at få de enkelte skoler med. De skoler, der har haft forløb, oplever generelt stor tilfredshed blandt lærerne, men udfordringen har været at få flere skoler med eller at fastholde skoler ved kontaktlærerskifte. Konceptet skal spille ind i en skolehverdag og et årshjul, som mange lærere ikke oplever rummer meget plads til andre tiltag end dem, som er målrettet eksamen. Retning og indhold i skolehverdagen er ofte planlagt lang tid i forvejen, så der er ikke ressourcer og overskud til at indgå i samarbejder og tilbud. Se nærmere beskrivelse af barriere på s. 26.

Flere steder er skolernes begrænsede budgetter til kulturoplevelser også en barriere. Kommunerne oplever flere steder at skulle arbejde for at styrke og sikre kulturen og kulturforløb en plads i skolerne.

Tre partnerkommuner stoppede i projektet efter det første år. Det skyldes udskiftning i kulturkonsulentrollen, og da samarbejdet i disse kommuner var relations båret, var arbejdet med AH-konceptet ikke tilstrækkeligt forankret til, at kommunen valgte at fortsætte. I én kommune skyldtes projektstoppet et ønske om en anden type indsats, der primært arbejdede med kompetenceudvikling af lærerne.

Forankring af arbejdet hos Opgang2

Opgang2 har gennem projektperioden oplevet en stigende interesse for AH-konceptet samt en stigende efterspørgsel på at få workshopforløbet med, når kommuner køber forestillinger.

Det giver både plads til nogle af dem, som måske har svært ved det almindelige i skolen. De får lige præcis succes i skolesammenhæng. Fordi der ikke er nogen bøger, og vi sidder ikke på de der vanlige rækker. Så det er netop et boost. For andre elever bliver det måske tydeligt, at de kommer lidt på glatbane. De både overlever, men får måske også en større forståelse for hinanden. Det, at man får noget sammen, og man griner sammen, og man har nogle - i virkeligheden - sociale oplevelser.

- Lærer

Det har ikke sat tydelige spor, men jeg tror, vi har lært hinanden en lille smule bedre at kende. Og siden vi kun er her i et år, så er det jo godt, at vi kan få nogle ekstra boosts til at komme tættere sammen. Og det tror jeg faktisk, at det teaterstykke har hjulpet med.

- Elev

DEL 3 : VÆRDISKABELSE FOR PROJEKTETS MÅLGRUPPER

VÆRDISKABELSE FOR ELEVERNE

I dette afsnit beskrives de resultater som de 4.117 unge, der har deltaget i AH-forløb, oplever ved at deltage*. Resultater for eleverne er indsamlet med fokus på følgende indikatorer:

- *Møde med teateret*
- *Kreativitet og nysgerrighed*
- *Nye roller*
- *Samvær og nye relationer.*

Alle elever og klasser oplever ikke nødvendigvis resultater inden for samtlige indikatorer, men det er inden for disse temaer, at forløbet skaber resultater.

På tværs af alle forløb i 2021-2024 er forløbene blevet evalueret inden for de fire indikatorer. Følgende træder særligt frem:

- **Teateroplevelsen forstørres og gøre mere tilgængelig.**
- **Eleverne får styrket forestillingskraft, og nye fagligheder kommer i fokus.**
- **Elever i udsat position oplever særligt udbytte ved at få nye positioner og roller.**
- **Klassefællesskabet styrkes gennem nærvær og fælles opgaver.**

Forløbet skaber resultater i sig selv, men samtidig skaber det også resultater, der kan blive aktualiseret i fremtiden. På dagen skabes 'åbne øjeblikke', hvor både elever og lærere ser, oplever og mærker, at f.eks. fællesskabet kan være på andre og nye måder.

Aktualiseringen kan ske ved, at eleverne selv genkalder sig oplevelser og positioner fra dagen, men det kan også aktualiseres ved, at lærerne f.eks. bruger oplevelser, samtale og øvelser fra dagen fremadrettet.

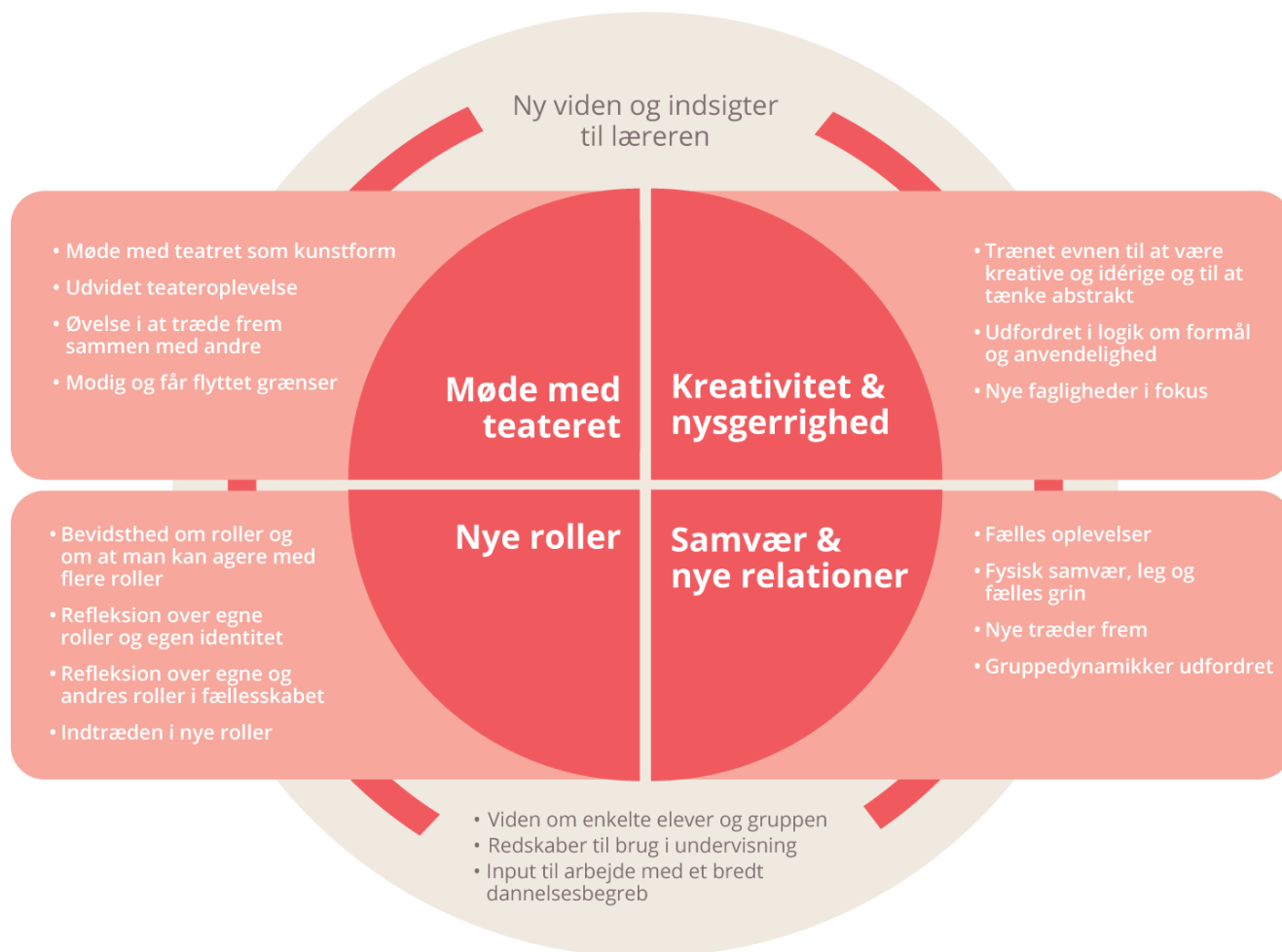
Resultatmodellen på s. 21 er udviklet som en del af evalueringen af AH#1. Den er blevet videreudviklet og præciseret i denne evaluering og giver dermed et billede på, hvilke resultater AH-konceptet skaber.

Læs eksempler på resultater for eleverne på de følgende sider, og læs mere om resultaterne i midtvejsrapporten fra evalueringen (2023). Se www.opgang2.dk

FORMÅL: At øge livsmod og livsappetit hos unge, som har ringe adgang til ungekulturaktiviteter lokalt - med fokus på dem, som er i risikogruppe for skoleudrop.

Resultaterne for eleverne beskrives på baggrund af kvalitativ dataindsamling, herunder deltagelse i forløb og elevinterview i fire kommuner og interview med elever i yderligere en kommune, samt gennemgang af lærerevalueringer fra i alt seks kommuner.

RESULTATER AF AH-KONCEPTET

Teateroplevelsen forstørres og gøre mere tilgængelig. Forløbet giver eleverne erfaring med at lave teater og bruge teater som udtryksform. Det hjælper dem ind i oplevelsen, og at de bliver mere modtagelige for det rum, de følelser og de nye perspektiver, som forestillingen tilbyder.

Vi havde jo allerede undersøgt stykket en lille smule, før vi rent faktisk kom ind og så det. Og det tror jeg faktisk gjorde en hel masse, fordi så har vi allerede fået en hel masse andre synsvinkler og ting, det kunne være. Og så er det som om ens hjerne forsøger at putte de ting ind i teaterstykket. Og det giver en lidt større forståelse. – Elev

Eleverne får styrket forestillingskraft og nye fagligheder kommer i fokus. Forløbet kalder på nye typer kvalifikationer (f.eks. at bruge krop, ikke hjerne), og det giver plads til nye fagligheder.

Ja, som hun også siger, de [skuespillerne] brugte alt rundt om dem. De brugte publikum. Det var meget fedt. Der var sådan et tidspunkt, hvor så var det en busk, så var det en rollator, så var det en dør, så var det en talerstol. - Elev

Elever i udsatte positioner oplever særligt udbytte. De oplever at kunne deltage i klassen på nye måder, og at deres klassekammerater ser dem på nye måder. Det kan gøre noget for deres måde at kunne være i fællesskabet på og for deres måde at blive set i fællesskabet.

I en klasse kan nogen elever have godt styr på det, og nogen vil af forskellige årsager være mega udfordret på enten at være der eller rent fagligt at deltage. Det, den her dag kunne, var at fjerne lidt af de der skel. – Lærer

Klassefællesskabet styrkes gennem nærvær og fælles opgaver. Klasserne oplever at have haft en dag sammen, hvor de laver noget sammen som klasse. Flere elever fortæller, at det er noget de sjældent gør i de ældste klasser.

Det bidrager til den der fælles historie, som får mindre og mindre plads, når man går i 9. klasse. - Lærer

VÆRDISKABELSE FOR DE FAGPROFESSIONELLE

- **Nye perspektiver på de enkelte elever og på klassefællesskabet.**
- **Perspektiver på egen undervisning: inputs, idéer og motivation for at bruge nye greb i undervisningen.**
- **Arbejde med teateret som genre.**

190 lærere har været del af projektet ved at deltage med deres klasser, herunder forberedelse og opfølgningssamtale med dramapædagoger. Derudover har en del af lærerne deltaget i fælles introduktions-workshop afholdt af Opgang2. Evalueringsamtalerne har i særlig grad bidraget til, at lærerne har reflekteret over, hvilke resultater de har set hos deres elever, og hvordan de efterfølgende kan bruge elementer og perspektiver fra dagen.

På tværs af de deltagende skoler oplever lærerne forløbet som givende, og flere fortæller, at de efterfølgende bruger den fælles oplevelse samt øvelser fra dagen. De oplever, at forløbet har været godt for deres elever og samtidig, at de selv har set eleverne på nye måder. Lærerne fortæller også, hvordan forløbet giver dem input og inspiration til egen undervisningspraksis, herunder til at skabe mere varierende undervisning, med lege, dramaformidling mv. Endelig bruger nogle af lærerne dagen til at sikre, at de arbejder med teater som genre.

Der tegner sig et billede af, at jo mere lærerne selv går ind i forløbet - både via deltagelse og forberedelse - jo mere oplever de at få ud af forløbet og desto større er muligheden for at bruge det fremadrettet. Der er enkelte lærere, som *ikke* umiddelbart tænker, at de vil kunne bruge dagen fremadrettet, men her er det ofte lærere, der kun har deltaget i noget af dagen og dermed ikke har fået det samlede udbytte af og indsigt i forløbet.

På tværs af lærere og skoler deles dog også en oplevelse af, at de ikke får brugt forløbet nok. De bliver hurtigt fanget af 'plejer', og flere påpeger, at de efterfølgende ikke får brugt konceptet så meget, som de ønsker.

Flere lærere peger på, at de gerne ville have flere kollegaer med, da dette efterfølgende vil give større mulighed for intern sparring og dialog om mulighederne ved at bruge konceptet.

FORMÅL: at kompetenceudvikle lokale fagprofessionelle omkring brug af kunstoplevelser for unge i et trivsels-, lærings-, og dannelsesperspektiv.

“Jeg har gang i rigtig meget relationsarbejde, både på klassen, men også omkring nogle enkelte elever. Her tænker jeg, at det her er faktisk en rigtig god platform i forhold til at få taget nogle snakke.

“Den der tanke om at få kroppen på også. Eller gøre noget med kroppen.

“Vi er blevet nysgerrige på, hvad det er der gør forskellen for eleverne, deres deltagelse, motivation og engagement i modsætning til dagligdagen?

“Det giver noget godt til undervisningsindholdet. Vi kan vinge noget af i forhold til en genre.

Nye perspektiver
– på de enkelte elever og klassefællesskabet

Perspektiver til egen undervisning
– metoder og idéer

Arbejde med teater som genre
– pensum og mål

Værdiskabelse fagprofessionelle

KOMMUNERNES UDBYTTE AF ARBEJDET MED KONCEPTET

De 8 partnerkommuner, som har deltaget i hele perioden, beskriver disse centrale resultater fra et kommunalt perspektiv:

Virkningsfulde scenekunstoplevelser for de unge i kommunen. AH-konceptet styrker mulighederne for, at de unge tager noget med sig fra teateroplevelsen. Kommunerne har dermed fået styrket det tilbud, de har for scenekunst til unge i kommunen.

Inspiration til lærere til at arbejde med teatergenren. Kommunerne har fået opbygget ny viden hos de lærere, der har deltaget. I nogle kommuner er viden blevet delt i netværk af kulturkoordinatore og på den måde spredt til flere.

Tydighed omkring, hvad kulturoplevelser bidrager til for unge - også i relation til undervisning, fællesskab og trivsel. Kommunerne har fået viden og konkrete lokale eksempler, der bidrager til at udvikle deres arbejde og sætte fokus på, hvad kulturoplevelser kan skabe for unge, særligt ift. mental sundhed, fællesskab og trivsel. Projektet har givet kommunerne konkrete eksempler og lokal viden, som de kan formidle i egen kommune. Dette fremstår som et vigtigt skridt i at udvikle kommunernes arbejde og sikre prioritering af området.

Viden og input til kommunens arbejde med udvikling af strategi på området, herunder samspil med andre kulturinstitutioner. En del af partnerkommunerne har haft et ønske om at bruge viden og erfaringer fra projektet til udvikling af kommunens strategiske arbejde på området "kultur, børn/unge, skole og trivsel". Flere partnerkommuner fortæller, hvordan erfaringerne fra projektet vil blive brugt i fremtidig strategiudvikling. Projektet har samtidig givet kulturkonsulenter og skoler mulighed for samtaler om, hvad kultur og teater kan bidrage med på en given skole.

Erfaring med at samarbejde i en skolekontekst med fokus på at udvikle relevante tilbud. Kulturkonsulenter har fået en øvebane i samarbejde og samspil med skoler og skoleforvaltning. Alle kommuner ønsker at styrke dette samarbejde, men erfaringerne viser, at det fortsat mange steder er meget siloopdelt. Det betyder, at er koncepter som AH for nogle kulturkonsulenter er vigtige ift. at skabe viden og erfaringer med dette samarbejde.

KONTEKST OG BARRIERE I ARBEJDET MED PROJEKTET

Dataindsamlingen blandt elever, lærere og aktører i kommunerne har givet vigtig viden om målgruppen og konteksten for projektet. Det tydeliggør barrierer i arbejde med projekter som AH.

Eleverne:

- Eleverne kan have svært ved at træde ind i det eksperimenterende rum. Lærere fortæller, hvordan målstyring og eksamen i alle fag for nogen elever giver et fokus på mål og udbytte, og at de derfor kan have svært ved forløbet.
- Eleverne fremstår ikke så vant til at være i oplevelser, der kræver lidt vedholdenhed. Det er ikke hverdagskost i det, der kan beskrives som unge i en 'zapperkultur'.

Lærerne:

- Den største barriere har været begrænset tid og begrænsede ressourcer hos til at arbejde med andre forløb end det, der er målrettet eksamen.
- I 10. klassecentre/ungdomsskoler fremstår det sværere at få lærerne til at deltage i hele forløbet. Her fremstår lærerne som mindre fast tilknyttet til den enkelte klasse, og de har skemamæssigt svært ved at prioritere forberedelse og deltagelse. Dette

kan begrænse deres mulighed for at bruge forløbet.

- Forløbet kræver, at lærerne går ind i et for mange ukendt rum. De ved ikke, hvad det er eller kan, og heller ikke helt, hvad det kræver af dem. Nogle samarbejdspartnere fortæller, at det kan betyde et fravalg.

Den kommunale struktur

- I størstedelen af partnerkommunerne er det skolerne selv, der bestemmer, hvad de vil have af kulturtilbud - selvom det vælges centralt i kommunen, er det ofte den enkelte skole, der skal melde sig til. Det giver udfordringer for kulturkonsulenternes arbejde, idet de så skal sikre dialog med hver enkelt skole.
- I størstedelen af partnerkommunerne er der god dialog mellem kultur- og skoleforvaltningerne, men det har vist sig svært med reelt samarbejde, hvor begge indgår som partnere i indsatsen. Læs mere om dette på s. 43.

Mange af de der øvelser, vi var igennem i den første workshop, det var jo i virkeligheden sådan at starte nogle associationer. Uden eleverne på det tidspunkt nødvendigvis forbandt det med det, vi skulle lige om lidt [..] Det der med, at man fik nogle replikker fra stykket, og så kunne man øve sig i at sige dem med forskellige stemninger. Det tænker jeg da helt sikkert også betyder noget i forhold til, at man var opmærksom på det på en anden måde, når vi sidder til forestillingen.

- Lærer

DEL 3: CASES
SÅDAN HAR TRE KOMMUNER
ARBEJDET MED AH-KONCEPTET

EKSEMPLER PÅ SAMARBEJDER MELLEM OPGANG2 OG PARTNERKOMMUNER

Opgang2 har igennem tre år samarbejdet med 8 partnerkommuner om at udbrede, afprøve og udvikle AH-konceptet. I det følgende præsenteres **tre eksempler** på, hvordan Opgang2 og kommunerne har samarbejdet om at udbrede konceptet.

Eksemplerne er henvendt til læsere, der ønsker nærmere indblik i, hvordan samarbejdet har fundet sted, og hvordan konceptet har været brugt til at styrke arbejdet med kulturens tilstedeværelse i skolen.

I alle partnerkommuner har Opgang2 samarbejdet med en kulturforvaltning og en kulturkonsulent.

I del 4 samles erfaringerne i **fem centrale virkemidler** for samarbejdet mellem Opgang2 og kommunerne i arbejdet med at udbrede AH-konceptet (se s. 42).

AH fremstår samlet set som et velbeskrevet koncept, der konkret bidrager til samarbejde mellem skoleområdet og kulturområdet. Det er et samarbejde, der kan være udfordrende, da det går på tværs af forvaltninger, tidsrammer for planlægning, budgetter mv. Opgang2's samarbejde med partnerkommunerne har givet erfaringer og viden til såvel kommuner som kulturinstitutioner, der ønsker at styrke det tværgående samarbejde.

Om partnerne i projektet

De 8 partnerkommuner arbejder forskelligt med AH-konceptet. Generelt har kommunerne ønsket at bruge konceptet og erfaringerne til at sikre:

- kvalitetsprægede kulturoplevelser for unge
- opmærksomhed fra politisk niveau ift. værdien af kulturoplevelser for unge
- udvikling af arbejdet med at bruge kulturoplevelser i samspil med undervisning, fællesskab og trivsel
- samspil mellem aktører i kommunen (særlig mellem kultur- og skoleområdet)
- styrke netværk på tværs af kommunens skoler
- viden og input til kommunernes strategiske arbejde.

Derudover bruger én kommune forløbet som et målrettet redskab til (over længere tid) at støtte en gruppe fra mistrivsel til trivsel.

FORLØB UDBREDT I SAMARBEJDE MED FOLKEBIBLIOTEK OG UNGDOMSSKOLE

- SILKEBORG KOMMUNE

I Silkeborg kommune er AH-konceptet gennemført for **udskolingselever fra fire folkeskoler og elever fra ungdomsskolen.**

411 elever fra udskoling og 10. klasse/ ungdomsskolen har deltaget. Forløbene for udskolingsklasser har været gennemført i et samarbejde mellem kulturkonsulent og en medarbejder fra folkebiblioteket.

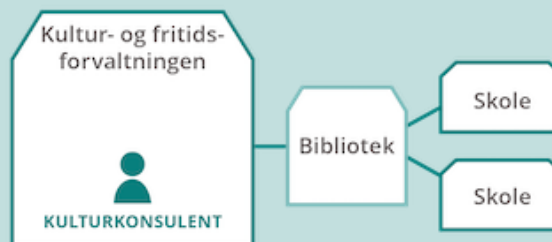
Kulturkonsulenten har været initiativtager, men den konkrete planlægning har været varetaget af biblioteket som del af en eksisterende funktion ift. at koordinere kulturtilbud til skolerne.

Workshops og forestilling blev afholdt på biblioteket, og det gav anledning til både at flytte kulturen ind i folkeskolen og til at udskolingselever kom ud til en lokation med mange kulturaktører. I Silkeborg er flere aktører samlet på ét kulturpladsområde, f.eks. Silkeborg Bibliotek, Unge-kulturhuset 1B, Medborgerhuset mf.

I ungdomsskolen blev forløbet afholdt på skolens matrikel og har givet mulighed for at arbejde med AH-konceptet i relation til også deres elevgrupper.

RESULTATER FOR ELEVER OG SKOLER

1. Teateroplevelsen forstørres. Forløbet giver eleverne bedre forudsætning for at møde forestillingen og dermed et større udbytte af denne.
2. Styrket klassefællesskab ved at gruppen får en fælles oplevelse, hvor de oplever, at alle er med og alle er lige. Herudover kommer ny faglighed i fokus.
3. Nye elever træder frem - særligt elever, som befinder sig i en udsat position.
4. Lærerne får nye input og perspektiver. De oplever, at forløbet bruges som springbræt til at inddrage nye metoder og tilgange i undervisningen, og de får nye perspektiver på de enkelte elever og gruppen.

RESULTATER PÅ ET KOMMUNALT NIVEAU

- AH-konceptet har bidraget til at udvikle de deltagende skolars arbejde med at bruge teater og scenekunst. Lærerne oplever f.eks. at kunne bruge oplevelsen og metoderne i undervisningen.
- Gennemførelsen af AH-forløbene i samspil med bibliotek og ungdomskulturhus har både flyttet kulturoplevelser tættere på skoledagen og trukket elever hen til nogle af byens kulturrum (rum til at opleve eller udøve). Det har præsenteret eleverne for forskellige muligheder for kulturaktiviteter.
- Acceleration af samarbejdet mellem aktører som kulturkonsulent, folkeskole og folkebibliotek. Indsatsen var et konkret koncept at samarbejde om for kulturkonsulent og biblioteksmedarbejder. De mødtes om en fælles agenda om at få de unge rykket til kulturhuset eller biblioteket.

DEN VIGTIGSTE LÆRING:

- Formidling af koncept og resultater i form af video har fungeret godt. Det har delt stemning, lidt magi samt deltagernes oplevelse af forløbet.
- Samarbejdet med folkebiblioteket har været en styrke. Både fordi de i forvejen har funktionen med at formidle kultur ud til skolerne og fordi biblioteket har et ønske om at arbejde med forskellige former for kulturopleveler til børn og unge.
- Biblioteket vil gerne knyttes tættere til skolerne. De har fokus på den brede børne- og ungdomskultur - ikke kun litteratur. Her passer AH-konceptet godt ind, og det er også noget af det, biblioteket gerne vil hjælpe skolerne med at gøre mere af.
- Erfaringerne viser potentiale for, at de involverede lærere får mulighed for at bruge de fælles erfaringer med teatergenren til at videreudvikle arbejdet på området, f.eks. i et lærernetværk.

Det er godt, at de skal op og arbejde med kroppen i stedet for, at vi som lærere nok lidt har en tendens til at sætte rigtig mange ord på - og i virkeligheden måske også for mange ord nogle gange. Her blev de båret med af oplevelse, og så skulle de gøre noget og vise noget. Og det talte jo til noget andet og til nogle andre.

- Lærer

Som bibliotek vil vi gerne knyttes tættere til skolerne og lave mere sammen med dem. Børnebibliotekets tilgang er ikke kun litteratur, men sådan kultur bredt set, og der passer AH jo perfekt ind. Det er også det, vi gerne vil hjælpe skolerne med at gøre mere af, så børnene får mulighed for at opleve mange forskellige typer af kultur.

- Samarbejdsaktør/bibliotek

I det område, hvor biblioteket ligger, er der også medborghus og børne- og ungekulturhus, hvor kulturkonsulenten og forskellige andre aktører sidder. Det er ligesom sådan et kulturpladsområde, hvor vi er naboer. Så der giver det bare super god mening at have en masse samarbejde. Så det har ligesom været et af de projekter, som kunne gå på tværs og kunne give rigtig god mening i forhold til ønsket om større samarbejde.

- Samarbejdsaktør/bibliotek

FORLØB UDBREDT VIA NETVÆRK AF KULTUR-KOORDINATORER

- MARIAGERFJORD KOMMUNE

AH i Mariagerfjord kommune er for **udskolings- elever på fire af kommunens skoler**. Alle 8.klasser på de fire skoler møder AH én gang. 490 elever har deltaget.

Udbredelsen er sket via et stærkt og eksisterende samarbejde mellem kultur-konsulenten og skolekonsulenten og udbredt via et netværk af kulturkoordinatorer.

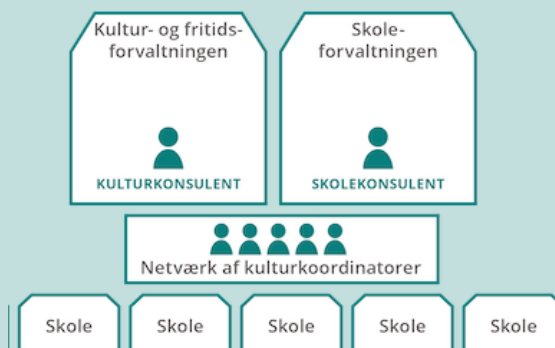
Netværket af kulturkoordinatorer er forankret i pædagogisk læringscenter (PLC) og består af repræsentanter fra alle skoler. De har ansvaret for arbejdet med kulturoplevelser på skolerne og har været væsentlige ift. at udbrede viden om og erfaringer med konceptet.

Kulturforvaltningen har været drivkraften og finansieret en del af udgifterne til AH-forløbene (de enkelte skoler har også betalt en andel).

I Mariagerfjord kommune fortsætter AH på alle fire skoler som en del af huskunstnerordningen. Målet er også at få de sidste skoler i kommunen med.

RESULTATER FOR ELEVER OG SKOLER

1. For klasserne er det en sjælden oplevelse at lave noget sammen som klasse.
2. Forløbet forstørrer teateroplevelsen → nysgerrighed, undren, øvelse i abstraktion og nye perspektiver. Det giver et mere forankret arbejde med teater-genren.
3. Det giver i særlig grad muligheder for elever, der har udfordringer fagligt og/eller socialt.
4. Lærerne ser deres elever på nye måder - både som gruppe og ved at se enkelte elever træde frem og gøre nye ting. De får konkret input til undervisningen med fokus på genren og mere æstetiske læreprocesser.

RESULTATER PÅ ET KOMMUNALT NIVEAU

- Konkrete erfaringer med, hvordan kunst og kultur kan spille sammen med løsning af folkeskolens opgaver, både ift. pensum, læreprocesser og metoder.
- Et tydeligt og relevant samarbejdskoncept på tværs af skole- og kulturområdet. Det bidrager til udviklingen af det tværgående samarbejde.
- Kapacitetsopbygning af lærere ift. at bruge kunst og kultur i undervisningen.
- Et koncept, der lokalt kan tjene som eksempel på gode og givtige professionelle samarbejder mellem skoler/kommunen og kulturaktører, da det er et koncept, som er direkte anvendeligt for lærerne at arbejde med (tydelige rammer, konkrete materialer, plads til lærerdeltagelse mv.).

DEN VIGTIGSTE LÆRING:

- Netværk af kulturkoordinatorer er en god platform for arbejdet med at udbrede koncepter som AH. De kan bygge bro til andre indsatser og tiltag.
- Faste fællesbesøg på skolerne, hvor skole- og kulturkonsulenterne sammen taler med skolerne om deres kulturelle handleplaner. Vigtigt greb til udbredelse af AH-konceptet.
- Det er vigtigt løbende at inddrage og orientere ledelserne fra både kultur- og skoleforvaltningen. Potentiale i at de havde været inddraget mere aktivt indledningsvis så partnerskabsaftalen var lavet med begge forvaltninger. Det kunne have givet mulighed for hensyn til skolernes længere planlægning og udvikling af strategiske fokusområder.
- Potentiale i at inddrage skolelederne mere direkte, f.eks. ved at invitere dem med til forløb, så de mærker og ser mulighederne.
- Skolernes ønske om deltagelse er ikke kun styret af, om det er billigt nok. Det kræver også tid og praktisk forberedelse af dem, og det spiller ind i, om de har ressourcer.

Lærerne fortæller, at det giver en æstetisk læreproces for eleverne. Mit indtryk er, at de også lader sig inspirere til at bruge de ting, som de lærer på den workshop, de er på. Og at de ikke kun kobler det til den her ene forestilling, men at de også prøver at inddrage det i forhold til andre ting.

- Skolekonsulent

Ja, det er min oplevelse [at flere skoler lader sig inspirere og får lyst til at arbejde med kunst og kultur]. De bruger det også, når Opgang2 er gået.

Altså, øvelserne og teksterne og så videre. Det er jeg helt sikker på.

- Skolekonsulent

Der er nogle elever, som overrasker positivt - og nogle elever, som tør mere, end de normalt gør. Altså, nogle elever med noget i bagagen, som vi faktisk måske på forhånd havde regnet med ville trække sig lidt i nogle af de her opgaver. De går bare til det.

- Lærer

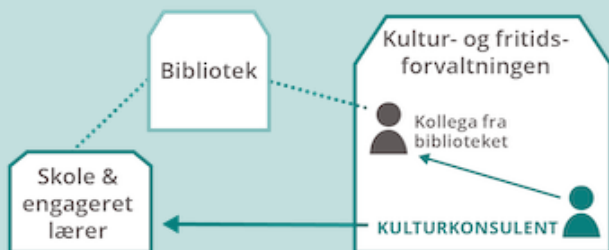
Jeg melder mig normalt selv ud, når vi skal sådan noget. Men i dag gjorde vi det alle sammen - og så gav vi alle sammen bare lidt slip. Og det kunne man også godt mærke. Alle var jo med.

- Elev

INTENSIVT TEATERFORLØB GENNEMFØRT I SAMAREBJDE MELLEM KULTURKONSULENT, SKOLE OG ENGAGERET LÆRER - FREDERIKSHAVN KOMMUNE

AH i Frederikshavn kommune har været et målrettet trivselsforløb, hvor **samme klasse har deltaget i forløb 6 gange over tre år**. Klassen havde trivselsudfordringer ved opstart og arbejdet med AH-konceptet har været et element i arbejdet med at styrke trivslen og fællesskabet i klassen. Konceptet blev gennemført i direkte dialog og samspil mellem kulturkonsulenten, skolen og klassens lærer. Arbejdet med AH-konceptet har været ét tiltag blandt flere. Skolen lægger vægt på, at det har spillet en vigtig rolle ift. at styrke trivslen.

Folkebiblioteket har været inddraget. En medarbejder fra biblioteket deltog i forløb og kunne bygge bro til bibliotekets arbejde med at bruge kulturoplevelser som nye indgange til dialog med unge, der bruger biblioteket som opholdsrum.

RESULTATER FOR ELEVER OG SKOLEN:

1. Styrkelse af fællesskabet: elever oplever at hierarkier udjævnes under workshoppen, og at fællesskabet kan være på andre måder.
2. Elever, der ikke er så stærke fagligt får mulighed for at træde frem.
3. Eleverne bliver mere trygge ved hinanden, f.eks. ifm. præsentationer.
4. Lærerne får nye perspektiver på klassen og inspiration til metoder i undervisningen og til dialoger med eleverne.

Både lærer og skoleleder fra den deltagende skole vil gerne kunne tilbyde AH-forløb som fast del af udskoling, men usikkerhed omkring budgetter betyder, at skolen ved projektets afslutning ikke kan gå videre med forløb. Kulturkonsulenten i kommunen har arbejdet for at få flere skoler med, men trods gode erfaringer, som har vækket interesse blandt f.eks. politikere, har det været en udfordring at få skolerne med. Skolerne har selvbestemmelse ift. engagement i sådanne tiltag, og kulturkonsulenten har ikke haft ressourcer til den nødvendige dialog med skolerne om mulighederne i konceptet.

RESULTATER FREDERIKSHAVN KOMMUNE

- Konkret lokal case, der synliggør, hvordan *kulturen kan fremme mental trivsel*. Det har bidraget til, at tænkningen er blevet en mere integreret del af kommunen.
- Stærke indsigter ind i, hvordan kultur kan tages ind i en skolekontekst samt konkret indsigt i denne kontekst; lærernes rammer, viden om muligheder for dialog og samarbejde.
- Unge fra forløbet er blevet involveret i bibliotekets kulturcrew. En gruppe unge fra forløbet viste særlig interesse for genren og er blevet løftet videre til et nyt fællesskab i kommunen.
- Biblioteket har via deltagelse i forløb fået større indblik i kultur - udover litteraturen - som greb til at arbejde med fællesskab blandt unge.

Vi har jo fået konkret, lokal indsigt i kobling mellem sundhed og kultur. Vi ved godt fra et overordnet plan, at det virker, men det der med at gå ind i det så konkret og evaluere undervejs, det gør i hvert fald, at vi bliver mere tydelige omkring, at det også virker her hos os - at det ikke bare er en teoretisk kobling.

- Kulturkonsulent

Den vigtigste læring

- Den bedste udbredelsesstrategi er at få politikere, skoleledere og lærere til at "prøve koncept og metoder på egen krop". Da kulturkonsulent, lærer og skoleleder var "med på gulvet" oplevede de for alvor, hvad konceptet kunne bidrage til.
- Start med direkte samarbejde med skoleforvaltningen. Det er måske et længere træk og kan virke som et ekstra led, men det har potentiale.
- Kulturkonsulenternes skal være fysisk tilstede på skolerne: dukke op, være med og fortælle. Dvs. formidling ikke kun skal foregå på skrift eller i film, men også personligt. Fokus på åbenhed om de økonomiske rammer, hvis ønsket er, at skolerne selv skal bidrage økonomisk.
- Fokus på de særligt engagerede lærerne, så de er med til at løfte konceptet videre til både kollegaer, ledelse og politisk niveau.
- Gentagelse med forløb for samme klasse skaber merværdi. Anden gang forstår eleverne rammer og struktur og kan læne sig mere ind i forløbet.

Det, jeg synes teater-workshoppen kan for svagt stillede elever, er, at klassedynamikken og hierarkier bliver udjævnet. Vi har elever, som har svært ved at læse. Men det kan jeg ikke se på eleven sådan en dag som i dag. Her er de lige, fordi det er ikke vigtigt, om man kan læse en bog på 30 sekunder. Her skal man ind og lægge sig selv i det.

- Lærer

*Jeg synes, det har været bedre end andre trivselsforløb, vi har været igennem. Når vi alle er sammen og stiller os op foran hinanden, vi alle sammen bukker og bliver enige om, hvad det er, vi skal lave i øvelserne [..]
- så bliver det automatisk bare bedre at være i klassen.*

- Elev

A close-up photograph of a hand holding a white paper strip. The hand is positioned on the left side of the frame, with the thumb and index finger gripping the strip. The paper strip is held diagonally across the frame, extending from the bottom right towards the top left. The text on the strip is printed in a clean, black, sans-serif font. The background is a blurred, dark grey color, suggesting an indoor setting with soft lighting. The focus is sharp on the hand and the text, while the background is out of focus.

Jeg kan faktisk godt bruge den

**DEL 4:
ORGANISATORISKE VIRKEMIDLER I
ARBEJDET MED AT UDBREDE
AH-KONCEPTET**

**VIDEN FRA ARBEJDET MED AT STYRKE
FORMIDLINGEN AF KUNSTEN IND I SKOLEN**

VIRKEMIDLER I ARBEJDET MED UDBREDELSE AF AH-KONCEPTET

5 organisatoriske virkemidler præsenterer viden og indgange til arbejdet med at udbrede et koncept som Andre Horisonter. Det er knapper til acceleration for at styrke samspillet mellem kommuner og kulturinstitutioner med fokus på at bruge teater- og kulturoplevelser til at arbejde med trivsel og fællesskab i en skolekontekst.

De fem virkemidler tager udgangspunkt i **kulturkoordinatore** som **initiativtagere**. Koordinatorerne er en oplagt aktør til dette arbejde, da de som indkøbere af kulturtilbud til kommunerne har dialog med skoler og daginstitutioner omkring kulturtilbud og kulturoplevelser. Sammen med andre lokale aktører fremstår de som en oplagt samarbejdspartner for kulturinstitutioner som Opgang2.

Virkemidlerne kan opsummeres i 3 anbefalinger til kulturinstitutioner og kommuner, der ønsker at udvikle kulturindsatser i en skolekontekst og styrke arbejdet med kulturens bidrag til et godt ungeliv:

- 1. Få det til at ske sammen med flest mulige (kultur)aktører** - jo flere lokale aktører, der er med, jo større mulighed er der for forankring og videreudvikling. Det kan både være forskellige forvaltninger, kulturaktører, skolekonsulenter, SSP-medarbejdere og inklusionsvejledere på skolerne. Dette gør også indsatsen robust, fordi flere kender den og kan lægge ressourcer i arbejdet.
- 2. Lad mulige samarbejdspartnere deltage** - når de f.eks. Oplever AH-konceptet på egen krop, så forstår de for alvor mulighederne.
- 3. Fortællingen om AH-konceptets styrke skabes undervejs** - og skabes bedst ved at lade eleverne selv være med til at formidle deres erfaringer med forløbet.

ORGANISATORISKE VIRKEMIDLER

SAMARBEJDE MELLEM SKOLE- OG KULTUROMRÅDET

Kommunernes arbejde med kultur i en skolekontekst er meget forskelligt. Der er både forskel på deres fokus på scenekunst og på, hvordan de har struktureret deres organisation og forvaltninger.

Det har i indsatsen fungeret godt, at kulturkonsulenterne har brugt mange forskellige indgange til et samarbejde med skoleområdet. Samtidig er der også potentiale i at gå efter mere formelle samarbejder på forvaltningsniveau.

Direkte samarbejde mellem kultur- og skoleforvaltningen

- Skoleforvaltningen skal inddrages tidligt, da de ofte arbejder med længere planlægning end kulturforvaltningen og har brug for god tid (1,5 år), hvis der skal laves fælles strategiske tiltag.
- Skoleforvaltningen kan virke som et ekstra led i samarbejdet, især hvis kulturinstitutioner og kulturkonsulenterne har en direkte kontakt til skolerne - men det giver flere muligheder.
- I fortællingen om konceptet skal der overfor skolerne fokuseres særligt på mulighederne for at arbejde med fællesskab og trivsel i relation til konceptet.

Forskellige indgange til skolerne: ledelse, lærer, skolekonsulenter

- Præsentationer til skoleledernetværk kan være én indgang til at formidle viden om konceptet. Engagerede lærere kan være en anden indgang til samarbejde. Flere indgange kan bruges samtidig.
- Direkte parløb mellem kultur- og skolekonsulent kan være en vigtig indgang til skolerne. Der ligger også muligheder i mere direkte samarbejde med inklusionsvejledere eller SSP.

Netværk af kulturkoordinatorer

- Netværk af kulturkoordinatorer, som repræsenterer alle skoler i en kommune, er en god indgang til at arbejde med at udbrede viden og erfaringer med AH-konceptet. Findes der ikke et sådant netværk, kan PLC være en mulig samarbejdspartner. PLC er dog meget forskellig fra skole til skole ift. ressourcer og organisering. Der er stort potentiale for samspil, men der kan være begrænsede ressourcer.

INDDRAGELSE AF ANDRE LOKALE KULTURAKTØRER

Udbredelse af konceptet er sket i et samarbejde mellem Opgang2 og kulturforvaltningen i den enkelte kommune. Yderligere samarbejde med lokale kulturaktører giver mulighed for synergi og samarbejde på tværs af aktører med samme dagsordener. Jo flere lokale aktører, der er med, jo større mulighed er der for forankring og videreudvikling.

Aktive samarbejder med f.eks. bibliotek, lokalscene, ungekulturhus

- Inddragelse af andre kulturaktører i samarbejdet om konceptet kan tilføje nye muligheder og flere ressourcer.
- Det kan f.eks. være samarbejde med kulturlokationer (kulturhuse, teaterscener), som gerne vil opbygge en kontakt med unge fra lokale skoler og få dem til at bruge deres kulturlokationer. Samtidig kan det være aktører, som gerne vil etablere tættere samarbejde med kulturforvaltningen.

Folkebiblioteket som mulig udbredelsespartner til fritidslivet

- Biblioteket fremstår også som en mulig arena for udbredelse og brobygning til andre kulturtilbud. Biblioteket kan være det sted, hvor unge fra forløbene i skolerne går hen for flere kulturtilbud.
- I flere partnerkommuner har biblioteket vist sig som relevant partner omkring gennemførelse af forløb. Biblioteker i indsatsen peger selv på, at de kan være den fritidsarena, som kan tilbyde noget mere til de unge. De har som mål at præsentere de unge for flere kulturarenaer og i sådanne tilfælde, vil et samarbejde med kulturaktører og skoler være oplagt for dem.

Som bibliotek vil vi gerne vil knyttes tættere til skolerne og lave mere sammen med dem. Børnebibliotekets tilgang er ikke kun litteratur, men sådan kultur bredt set, og der passer AH jo perfekt ind. Det er også det, vi gerne vil hjælpe skolerne med at gøre mere af, så børnene får mulighed for, at opleve mange forskellige typer af kultur.

- Samarbejdsaktør/bibliotek

FÆLLES UDVIKLINGSRUM OG FYSISKE MØDER

Det har fungeret godt, når kulturkonsulenten har skabt rum for udvikling med en lokal udviklingspartner. Det styrker arbejdet med AH-konceptet og gør samtidig indsatsen mere robust, fordi flere kender den og kan lægge ressourcer i arbejdet. Her fremstår fysiske møder samtidig som et vigtigt element.

Direkte parløb med en anden person - f.eks. Kulturaktører, skolekonsulent, engageret skoleleder, lærer, SSP-medarbejdere eller inklusionsvejleder

- Parløb med anden aktør giver både bedre mulighed for forankring og forebygger samtidig den sårbarhed, der ligger i, at det kun er kulturkonsulenten, der kender til konceptet og samarbejdet.
- Projektet har tydeligt være udfordret, hvis partnerkommunerne har skiftet kulturkonsulent. Det viser behov for at udbrede og forankre samarbejdet hos flere aktører.

Fysiske møder og besøg er vigtigt for at styrke samarbejdet og for at udbrede konceptet og fortællingen

- Det er risikobetonet, hvis kulturkonsulentens arbejde er for personbundet, men omvendt er relationer vigtige i udbredelsen. Det opbygges via besøg og nysgerrighed på praksis og kontekst.
- Flere kulturkonsulenter lægger vægt på vigtigheden af fysiske besøg på skolerne ift. at udbrede fortællingen og tydeliggøre potentialer og økonomien.

Brug de relationer, du har i forvejen, og forsøg at skabe nogle gode relationer ud i skoleverdenen, dvs. både ude i skoleforvaltningen og ude på skolerne. Fordi en snak face-to-face, der vil man også kommunikativt få sagt nogle flere ting, end det du kan sætte op i en mail eller en video.

- Kulturkonsulent

DELTAGELSE SOM STRATEGI FOR UDBREDELSE

I arbejdet med at udbrede konceptet fungerer det godt at invitere mulige samarbejdspartnere til at deltage i forløb. Samarbejdspartnere forstår for alvor mulighederne, når de oplever konceptet på egen krop,.

Invitation om deltagelse til f.eks. biblioteksmedarbejder, skolekonsulent, politiker, skoleleder, inklusionsvejleder

- Deltagerne får mulighed for at mærke, hvad AH-konceptet (og kulturen) kan tilbyde de unge. Partnerkommuner oplever, at det er ved sådan deltagelse, at aktører viser mest interesse for at gå ind i samarbejdet.
- Formidling af tekst og tal om indsatsen har været et vigtigt redskab i de enkelte kommuner, men flere har også lagt særlig vægt på mulighederne i at invitere f.eks. politikere eller skoleledere til at deltage, så de kan mærke og se konceptet selv. Sådanne oplevelser kan medvirke til, at det bliver et mere målrettet strategisk fokus at få de unge til at møde teater og kultur.

Introworkshops for lærere, der deltager i forløb, sikrer lærerinvolvering og udbredelse

- I AH-konceptet har Opgang2 indlagt et tilbud om fælles introworkshops for lærerne i de enkelte kommuner. Denne mulighed fremstår som et element, der for alvor styrker konceptet. Det har givet lærerne mulighed for at se og mærke, hvad konceptet kan, og det har spillet en vigtig rolle for deres deltagelse. I en enkelt kommune har lærerne ikke oplevet så stor værdi af intro-workshoppen (dvs. værdien blev ikke oplevet stor nok ift., hvad det krævede af ressourcer og vikardækning), men i de fleste kommuner fremstår intro-workshoppen som meget værdiskabende.

INDDRAGELSE AF ELEVPERSPEKTIVER

Inddragelse af elevernes perspektiver og oplevelser er vigtigt i arbejdet med at udbrede viden om AH-konceptet i de enkelte kommuner. Dette kan være et vigtigt bidrag til udvikling af arbejdet med kunst og kultur i skolerne.

Interview med eleverne om deres oplevelser

- Evalueringen af AH#2 har sat fokus på værdiskabelsen af AH-konceptet i de enkelte partnerkommuner. Det har givet vigtig lokal viden og data. Kommuner og kulturkonsulenter kan selv bruge evalueringsgreb og f.eks. lave små interview med deltagere. Det vil give mulighed for at formidle elevernes oplevelser - f.eks. til udbredelse på det politiske niveau.

Fokus på elevperspektiver forstærker elevernes oplevelser af AH-forløbet

- Hvis der i arbejdet med konceptet er et særligt fokus på, at eleverne bliver hørt og lyttet til, er det også medvirkende til, at eleverne oplever forløbet mere positivt og givende.

Inddragelse kan kobles med et bredere kommunalt fokus på at sikre inddragelse af børn og unge

- I flere kommuner er der et stigende fokus på at inddrage børn og unge, f.eks. ift. arbejdet med udvikling af kulturtilbud. Her kan inddragelse af elevperspektiver i arbejdet med AH-konceptet ses som et led i dette fokus.

Jeg synes faktisk, det var rigtig godt at have evaluator med på dagen. Nu ved jeg godt, at hun er med for at se, hvordan det hele hænger sammen, men det har betydet rigtig meget for de der tre elever derinde, da jeg spurgte dem om, hvad de tænkte omkring at skulle snakke med evaluatoren. Jeg tror, de føler, det er noget særligt at være med i en workshop omkring Opgang2. [...] Jeg tror faktisk, de føler sig som rigtige unge mennesker, som der bliver lyttet til.

- Lærer

3 OPSAMLLENDE ANBEFALINGER

- 1. Få det "til at ske" sammen med flest mulige (kultur)aktører** - jo flere lokale aktører, der er med, jo større mulighed er der for forankring og fælles videreudvikling. Det kan både være forvaltninger, lokale kulturaktører, skolekonsulenter, SSP-medarbejdere eller inklusionsvejledere på skolerne. Dette gør indsatsen robust, fordi flere kender den og kan lægge ressourcer i arbejdet.
- 2. Lad mulige samarbejdspartnere deltage** - når de oplever AH-konceptet på egen krop, forstår de for alvor mulighederne. AH-konceptet kommer ud og lever, når aktører prøver det selv. Det fungerer godt når dem, der skal arbejde med det, kan skabe fortællingen om konceptet ved selv at prøve det.
- 3. Fortællingen om AH-konceptets styrke skabes undervejs** - og skabes bedst ved at lade eleverne selv være med til at formidle deres erfaringer med forløbet. Eleverne og lærerne er med til at skabe fortællingen, og den kan udbredes ved f.eks. at bruge lokale medier. Fortællingen er vigtig; det er en forandringsfortælling, som skal fortælles igen og igen. Erfaringer med et koncept som AH kan bruges til at skabe noget nyt: ny strategi, nye samarbejder mv.

DEL 5: OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

Kompetenceudvikling for lærerne er en vigtig del af AH-konceptet

Lærere på tværs af skolerne fremstår ofte meget teater-uvante. Flere fremhæver, at teater som genre kan være svær for dem at gå i gang med eller at de ikke er vant til at arbejde og bruge drama som udtryksform.

I AH#2 har kompetenceudviklingen af lærerne dels bestået i introworkshops afholdt af Opgang2, dels i en opfølgende samtale med dramapædagogerne som afslutning på workshopdagen. Begge dele fremstår som vigtige elementer i AH-konceptet.

I fremtidigt arbejde med AH-konceptet er introworkshops og opfølgningssamtaler vigtige elementer at fastholde for at sikre muligheden for, at lærerne arbejder videre med elementer og perspektiver fra dagen.

Et andet fokus er, at Opgang2 udvikler kursustilbud til lærerne, der kommer i berøring med AH-konceptet og dermed giver mulighed for yderligere kompetenceudvikling. Det vil give endnu stærkere mulighed for forankring af konceptet.

Tilbud om flere forskellige variationer af konceptet til skolerne

Det er en styrke, at Opgang2 har arbejdet meget struktureret omkring AH-konceptet, og at det har været så tydeligt defineret. Fremadrettet er der potentiale i at tilbyde en større grad af tilpasning af konceptet til de enkelte kommuner.

Flere kommuner efterspørger f.eks. en mulighed for at kunne vælge mellem forskellige versioner af konceptet. F.eks. vil nogle skoler ønske en times workshop, mens andre kunne drømme om, at konceptet blev udvidet og varede længere tid.

En anden variation af konceptet kunne være at tilbyde lærerworkshop for alle lærere i en kommune, som så selv skal arbejde omkring forestillingen efterfølgende.

Fokus på at hjælpe elever videre til konkrete kulturtilbud.

Det er generelt en udfordring i projektet, at der ofte ikke er lokale teatertilbud, som elever med særlig interesse kan henvises til. Dette hænger logisk sammen med, at projektet skulle give unge bosat langt fra kulturtilbud en mulighed for at møde teater. Et opmærksomhedspunkt er dog et styrket fokus på de muligheder, der alligevel kan findes lokalt samt at formidle dem til eleverne.

Her kan et samarbejde med folkebiblioteker fremstå som en mulighed, da de kan have lokale tilbud til de interesserede elever.

I en kommune har de konkret gode erfaringer med at henvise særligt interesserede elever til at blive del af biblioteks kulturcrew, hvor unge hjælper ved kulturarrangementer. Det er et andet eksempel på en måde at engagere særligt interesserede elever.

Konceptet i relation til at modvirke mistrivsel

Én partnerkommune har gjort sig særlig gode erfaringer med at bruge AH-konceptet mere direkte ind i arbejdet med at modvirke trivselsproblematikker i en klasse. I midtvejsrapporten fra evalueringen blev det fremhævet, at der er et potentiale i at udbrede og afprøve denne variant af forløbet til flere klasser og dermed opnå erfaringer med flere af disse mere målrettede trivselsforløb.

I sidste del af projektet blev der ikke gjort yderligere erfaringer med dette fokus i projektet, men det fremstår fortsat som et potentiale at sætte fokus på denne brug af konceptet. Erfaringen er, at det skal gøres i et mere direkte og målrettet samarbejde med f.eks. SSP eller skoleforvaltningen. f.eks. med fokus på at afprøve brugen af AH-konceptet som en mulig intervention som inklusionsvejledere kan igangsætte i klasser med særlige udfordringer.

BILAG

OVERSIGT OVER BILAG

Projektets målgrupper	55
De 8 partnerkommuner	56
Evaluerings metode og datagrundlag	57
Opfølgning på risikoanalyse	58

PROJEKTETS MÅLGRUPPER

Unge mellem 13-17 år er projektets primære målgruppe. Det er elever i en udskolingsklasse, i 10. klasse eller elever, som er tilknyttet et tilbud for unge med særlige behov i ungdomsskoleregi. Det er unge, der bor i provinsen - de fleste i udkantskommuner med få kulturtilbud til unge.

35 procent af de klasser, der har deltaget i forløb er ungdomsskoleklasser, dvs. 10. klassestilbud eller i tilbud for unge med særlige behov i ungdomsskoleregi. De ungdomsskoler, der er del af Andre Horisonter, er af skolerne selv karakteriseret ved at have en stor andel af elever, der kæmper med forskellige sociale og eller psykiske vanskeligheder, som gør det svært for dem at være en del af skolegangen.

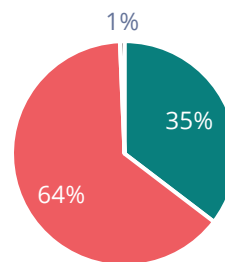
De udskolingsklasser, der deltager, er almene klasser med en blandet sammensætning af elever, hvor en andel befinder sig i en udsat position. Det er ofte disse elever, der oplever særligt positivt udbytte ved workshopdagen (se s. 22).

De fagprofessionelle, der arbejder med eleverne skal gerne opleve, at deltagelse giver dem viden, erfaring og nye perspektiver, som de kan bruge til at udvikle egen undervisning. Målet er at klæde dem på, så de

kan koble kunst og kulturoplevelser med læring og dannelse.

Det kommunale niveau: Denne målgruppe udgøres af kommunale medarbejdere i kulturforvaltninger, som skal realisere politisk definerede kulturstrategier for unge. Det er ofte kulturkonsulenter, der arbejder i områder, hvor der generelt er få kunst-, og kulturtilbud for unge. Målet er at styrke dem i deres arbejde med at udvikle kvalitetsprægede tilbud.

AH forløb fordel på skoletype

■ Ungdomsskole/10 ■ Udskoling ■ Trivselsforløb

DE 8 PARTNERKOMMUNER*

Aabenraa Kommune: målrettet udskolings elever på flere folkeskoler og byens 10. klassecenter. Erfaringer fra arbejdet bliver tænkt ind i strategiudvikling i kommunen. Målsætning om opbygning af lærernetværk.

Viborg Kommune: målrettet ungdomsskolen, inkl. specialtilbud. De er interesseret i AH-konceptet som del af 'åben skole'. Særligt fokus på at få erfaring med samspillet mellem kunstneriske oplevelser og pædagogiske redskaber.

Mariagerfjord Kommune: målrettet udskolings elever på tværs af flere skoler i kommunen. Fokus på at bruge erfaringer til at sikre samspil mellem skoleforvaltning og kulturforvaltning.

Rudersdal Kommune: målrettet elever i udskolingen og særligt elever fra skoler beliggende tæt på kulturhus/lokal scene, fordi deltagelse i AH skal bygge bro mellem stedet og de unge.

Silkeborg Kommune: målrettet elever i ungdomsskolen/10.klasse og elever i udskolingsklasser. Mål om, at AH-konceptet kan styrke samarbejde mellem aktører i kommunen (skoler og kulturhus).

Haderslev Kommune: målrettet 10. klassecenter. Implementeringen sker i samspil mellem PLC og byens egnsteater. Fokus på at undersøge, hvordan konceptet kan bygge ovenpå byens kulturpakke til børn og at bruge erfaringer i det strategiske arbejde.

Frederikshavn Kommune: målrettet udskolings elever, hvor samme klasse får AH-forløb to gange om året i tre år. Det var en klasse, der ved start havde store trivselsudfordringer, og der er her et målrettet trivselsfokus. Her samarbejdes også med bibliotek i kommunen.

Skive Kommune. målrettet elever i udskolingen. Samarbejdet med Skive kommune har været præget af stor udskiftning af tovholdere i kommunen, og det har udfordret etableringen af en tydelig målsætning for samarbejdet.

* Yderligere 3 kommuner har været del af projektet. De deltog i projektets første år.

EVALUERINGENS METODE OG DATAGRUNDLAG

Evalueringen har fulgt projektet fra start og har haft et stærkt, løbende fokus på at skabe og formidle viden, der kan bidrage til læring og udvikling undervejs.

Evalueringen gennemførtes som en virknings-evaluering, der har haft fokus på projektets resultater, samt de virkemidler, der bruges for at skabe disse. Der har været et særligt fokus på 1) at samle viden om metoder og erfaringer med udbredelse af AH-konceptet og 2) at udbrede viden og gode eksempler på arbejdet med konceptet i partnerkommunerne.

Der er undervejs indsamlet viden om resultater for projektets tre målgrupper: elever, fagprofessionelle og kommuner. For eleverne er det gjort inden for fire faste indikatorer (se s. 21). Ved alle evalueringssamtaler, som dramapædagogerne har afholdt, har de indsamlet viden om resultater ved brug af disse indikatorer og det har givet mulighed for en systematik i indsamlingen på tværs af forløb.

Viden fra evalueringen er præsenteret undervejs i projektperioden. Midtvejsrapporten præsenterede en tværgående analyse med særligt fokus på resultater og værdiskabelse, og rummer også lokale evalueringssnotater. Den afsluttende afrapportering har i særlig grad fokus på opsamling på metode og virkemidler i arbejdet med at udbrede konceptet.

Datagrundlaget for evalueringen er:

- 34 kvalitative interview (enkelt-eller fokusgruppe) med elever, fagprofessionelle og repræsentanter fra forvaltningsniveau (kulturkonsulenter, skolechefer, kulturchefer og biblioteksmedarbejdere). 18 elever, 11 fagprofessionelle og 18 repræsentanter fra forvaltningsniveauet.
- Deltagelse og observation ved fire AH-forløb for elever i 4 forskellige partnerkommuner, herunder on-spot-interview med elever og lærere, samt deltagelse ved 3 introworkshops for lærere, samt gennemgang af lærerevalueringer fra 6 kommuner og elevopsamlinger fra 4 partnerkommuner.
- Resultaterne for eleverne beskrives således på baggrund af kvalitativ dataindsamling, herunder deltagelse i forløb og elevinterview i 4 kommuner og interview med elever i yderligere en kommune, samt gennemgang af lærerevalueringer fra i alt 6 kommuner.
- Mundtlig præsentation og dialog om data i 2 partnerkommuner (forvaltningsniveau).
- Deltagelse og observation ved 6 følgegruppemøder.
- 3 analyseworkshops, hvor data er blevet præsenteret og analyseret i samspil med hhv. kulturkonsulenter, Opgang2's samlede organisation og projektgruppen. Herunder opfølgning på risikoanalyse.

OPFØLGNING PÅ RISIKOANALYSE

Opfølgning på risikoanalyse. Ved opstart blev der beskrevet følgende risikoelementer i projektet:

Opgang2 skaber forestillinger, der ikke skaber magi: Generelt har Opgang2 modtaget meget positiv respons på de forestillinger, der har indgået i AH-forløbene.

For meget viden forankres hos den ledende dramapædagog og det giver ikke bred forankring hos Opgang2: Undervejs i projektperioden blev den ledende dramapædagog sygemeldt i en længere periode. Det tydeliggjorde, at Opgang2 har koncept og metode forankret hos en bred gruppe af tilknyttede dramapædagoger og ved projektets afslutning har de etableret en gruppe dramapædagoger, der kan arbejde med AH-konceptet.

Udskiftning af Opgang2s kontaktperson i de enkelte partnerkommuner og dermed risiko for videnstab: Dette har været en udfordring i 5 ud af 11 partnerkommuner, og betyder at kommunen enten trådte ud, eller at det krævede et stort arbejde fra Opgang2 at opbygge nye relationer. Erfaringen viser vigtigheden i at samarbejdet etableres med flere - gerne forskellige - aktører i kommunerne.

Ikke alle 10 kommuner, der starter op ønsker at fortsætte alle tre år: Der er kommuner, der ikke er fortsat som partner. Undervejs er der dog kommet flere til. Det betyder, at der har været 11 kommuner involveret, og 8 kommuner har været partnere frem til afslutningen.

De enkelte skoler er ikke tilstrækkelig forberedt til forløbet (lokaler, skemaplanlægning, ikke allokert nok ressourcer til forberedelse). Dette har været den største barriere ift. at sikre succesfulde forløb på alle skoler. Projektet har arbejdet med en tydelig beskrivelse af konceptet og stor tydelighed om, hvad det kræver af skolerne. Dette, sammen med et fokus på, at det skal være et nemt tilgængelig koncept for lærerne, har bidraget til at minimere den - til tider - manglende forberedelse.

Manglende engagement fra følgegruppen. Følgegruppen har bestået af Opgang2 og tovholdere fra hver partnerkommune. Følgegruppen har været meget engageret i projektet, og der har generelt været stor tilslutning til følgegruppemøderne. Det hænger sammen med, at deltagerne har oplevet møderne som et fælles udviklingsrum.

INFORMATION OM PUBLIKATIONEN

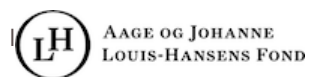
Udarbejdet af SocialRespons for Opgang2

 SocialRespons

Støttet af

LauritzenFonden⁺

SocialRespons fremmer vi bæredygtighed i socialt innovative projekter og organisationer gennem analyser og rådgivning. Vi gør det ud fra grundtanken, at al forandring starter med forståelse. Publikationen kan frit citeres med angivelse af kilden. Ved gengivelse af publikationen modtages produktet gerne af SocialRespons.

www.socialrespons.dk

Fotos: fra forløb i Silkeborg Kommune